

Værdi for samfundet

Konceptualisering af kobling
mellem forskningskvalitet
og samfundsrelevans

Konceptualisering af kobling mellem forskningskvalitet og samfundsrelevans

På SAMF-SDU ønsker vi, at alle grupper arbejder bevidst med både at højne forskningskvaliteten og skærpe relevansaktiviteter, som bidrager til samfundets behov for nytænkning; vi ønsker, at forskningsgrupperne får frihed til at forfølge deres komparative fordele og tage ansvar for at sætte og nå ambitiøse mål.

Samfundsrelevans er givet i universitetsloven, SDU's overordnede strategi, samt i SAMF's strategiske målsætning. Samtidig efterspørger offentlige såvel som private fonde i stigende grad bevidsthed fra forskere om deres impact-strategi og -profiler. Skal vi være konkurrencedygtige, må vi tænke nyt omkring koblingen mellem forskningskvalitet og samfundsrelevans.

Vi ønsker, at SAMF forskningsgrupperne skal kunne fortælle deres omgivelser, hvor succes vil bære dem hen, og hvordan de har tænkt sig at komme på vej. Derfor vil dokumentet sammenholdt med SAMF's strategiske målsætning være en trædesten for en dialog mellem forskningsgruppeledere, institutledere og fakultetsledelse, som begynder i efteråret 2019 og ruller videre i de kommende år.

Forskningsgrupperne skal forholde sig til følgende tre grundbegreber:

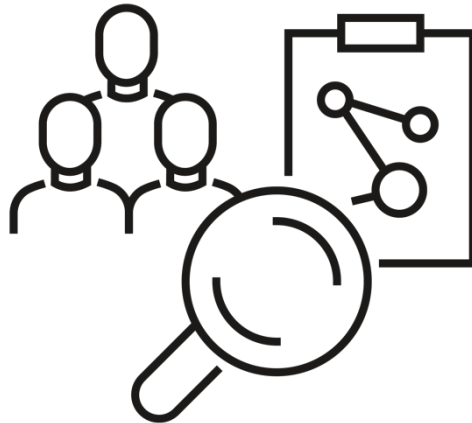
- *Kvalitet* i forskning handler om ny viden, som publiceres i betydelige tidsskrifter/på betydelige forlag, og som anerkendes af betydelige internationale og også danske forskningsmiljøer.
- *Relevans* handler om at bringe indsigt fra forskning ud i samfundet til aktører, som kan få gavn af den. Relevans kan bestå af en vifte aktiviteter, som formidler viden og indsigt, og som indlejres i forskningsorganisationen.
- *Impact* handler om, at andre aktører ændrer tankegang, politik, eller strategi som følge af ny viden. Sådanne ændringer ligger udenfor forskningsmiljøets kontrol og repræsenterer dermed en særlig udfordrende form for aktivitet, som ikke desto kan være givende for enkelte forskningsmiljøer.

Grupperne skal skærpe deres tænkning omkring det mulige positive samspil mellem kvalitet og relevans, mens det er op til den enkelte gruppe at vælge, om den vil arbejde med impact.

Forskningsgrupperne skal reflektere over egen praksis og potentiale ved at spejle sig op idealtyper for forskningsbaseret relevanspraksis. Den enkelte idealtipe beskriver en prioriteret tilgang til relevans, som på én gang skærper gruppens profil og potentialet for samarbejder. Samtidig giver den forskerne mulighed for at planlægge og styre eget arbejde, uden at arbejdet vokser eksponentielt. Fire idealtyper er beskrevet i bilag A; grupperne er velkomne til at navngivne og udvikle andre idealtyper.

- *Formidling*: en forskningsorganisation, som arbejder med et klassisk loop fra akademisk viden, som primært genereres ud fra egne dagsordener, til dissemination af forskningsresultater.
- *Reverse loop*: en forskningsorganisation, hvor partnerskaber/samarbejde opbygges og vedligeholdes med henblik på at forankre forskerne i en strøm af samfundsviden, som gruppen udnytter til at skabe forskningsprodukter af høj kvalitet.
- *Spotlight*: en forskningsorganisation, som placerer sig på et område, der nyder særlig bevågenhed i samfundet, og som gearer sin organisation til at bevæge sig indenfor området.
- *Samproduktion*: en forskningsorganisation, som arbejder tæt med visse partnere med henblik på at udvikle fælles produkter—fra åben uddannelse til publikationer, evt. med henblik på impact.

Endelig skal forskningsgrupperne kvalitetssikre egen tilgang ved at gennemgå kritiske spørgsmål (bilag B), orientere sig i offentlige og private fondes politik og forståelse af impact og relevans (bilag C), og ved i det hele taget at sørge for, at der er en prioriteret forståelse af gruppens opgaver med udgangspunkt i gruppens komparative fordele.

Bilag A

Idealtyper—at finde ind til essensen af sin gruppe

Grupperne skal spejle sig op i en række idealtyper for forskningsgrupper og lade disse tjene til inspiration og skærpet tankegang omkring egne prioriteter og organisation. Disse idealtyper er abstraktioner, som fremhæver nogle særlige aspekter af en kompleks virkelighed. Idealtyperne er deskriptive, ikke normative, og et middel til organisatorisk analyse og planlægning.

Tiger Team Relevans arbejdet har mundet ud i fire idealtyper, hvortil er at bemærke:

- Den enkelte forskningsgruppe kan *frit vælge* sit standpunkt mellem disse idealtyper;
- Den enkelte forskningsgruppe kan *frit anvende* idealtyperne: disse kan kombineres; en enkelt kan privilegeres; eller gruppen kan definere sin helt egen idealtype;
- Den enkelte forskningsgruppe er dermed *frit stillet* til at afdække sin kerne i form af kultur, praksis og idéer og dernæst gennemtænke kompleksitet og prioriteter i sin organisation.

Det gælder for *alle* idealtyper, at forskningsgruppen forventes at opnå *høj forskningskvalitet*. Alle forskningsgrupper bør udvikle deres potentiale for at søge større forskningsmidler og i sammenhæng hermed skabe en positiv dynamik mellem forskning og relevans. Se næste side.

<i>Idealtyper</i>	<i>Kernen</i>	<i>Aktiviteter</i>
Formidling	Klassisk to-trins model hvor viden først og fremmest opstår fra forskning i en relativ lukket akademisk kreds, og hvor denne viden efterfølgende aktivt dissemineres til samfundet.	<ul style="list-style-type: none"> • Forskning og analyse • Dissemination, evt. med særlig fokus på kreds af aftagere, som kan defineres ud fra de enkelte forskningsresultater. • Gruppen arbejder med relevans fleksibelt fra projekt til projekt.
Reverse loop	En model hvor en vifte af partnerskabsengagement føder ind i en vidensdannelse i forskningsmiljøet, som omdanner denne til betydningsfulde publikationer.	<ul style="list-style-type: none"> • Identifikation af særlig målgruppe af partnere (f.eks. policy-makers). • Portefølje af særligt designede aktiviteter for at etablere partnerskab og dialog: f.eks. workshops, briefs, rådgivning. • Forskningsorganisation til at opsamle og fokusere viden.
Spotlight	En model hvor en forskningsgruppe placerer sig tematisk/fagligt på et område, som nyder særlig bevågenhed i samfundet. Gruppen udnytter sin placering til at forfølge sin forsknings- og relevansdagsorden.	<ul style="list-style-type: none"> • Identifikation af det særlige område (f.eks. Arktis, klimapolitik, droner eller grænseregioner). • Gearing af forskningsorganisation til at fokusere herpå. • Relevansaktiviteter designet til at fastholde og uddybe samfundets spotlight.
Sam-produktion	En model hvor en forskningsgruppe etablerer et meget tæt samarbejde med særlige partnere og udvikler fælles produkter—fra fælles kurser til fælles publikationer. Dette kan gøres med henblik på tilførelse af ressourcer og/eller impact.	<ul style="list-style-type: none"> • Identifikation af en særlig målgruppe af partnere (f.eks. virksomhedsbranche). • Fælles aktivitet/produkt; akademisk kvalitet kobles på praktikeres relevans. • Gearing af organisation til at varetage partnerskaber og aktiviteter.

Bilag B

Forskningsstrategi: udvikling og eftersyn

Følgende spørgsmål kan hjælpe grupperne til at afdække deres profil og potentiale, ligesom spørgsmålene kan indgå i den senere dialog mellem grupper og ledelse.

Succeskriterier

- Er gruppen i stand til at beskrive succes på en let genkendelig måde?
- Kan gruppen pege på et lignende forskningsmiljø enten i Danmark eller udlandet, som tjener til inspiration og pejlemærke?
- Hvordan kan succes dokumenteres og synliggøres?

Gruppen og dens menneskelige kapital

- Hvordan kan gruppen gradvist udvikle sig, så det sigte bygger på gruppens menneskelige kapital og ikke komme i strid med den?
- Hvordan sikres det, at gruppen fremover hyrer de rette medarbejdere?
- Hvordan vil gruppelederne arbejde med de individuelle forskeres ønske om at bidrage til gruppens profil på hver deres måde? Gruppelederne bør her overveje, hvordan gruppen arbejder med en "portefølje" af aktiviteter, herunder om det giver mening at koble forskellige former for idealtypisk relevansarbejde på enkelte projekter, og hvordan medarbejdernes præferencer kan spille bedst muligt sammen.
- Hvordan passer forskningskvalitet og relevans ind i gruppens større "årshjul" af aktiviteter, som naturligvis også inkluderer undervisning, vejledning og administrativt arbejde, og hvordan kan helheden bedst muligt harmoniseres?

Omkring gruppen

- Hvilken støtte fra institut/fakultet/store SDU ville være ønskelig?
- Hvordan kan institut og fakultet synliggøre best practices fra grupperne?
- Hvilke implikationer vil gruppens strategi, efterhånden som den udvikles, få for meriteringskriterierne på instituttet? Er der behov for ændringer, og i så fald hvilke?

Bilag C

(forfattet af Forskerstøtte)

Generelt om fondes konceptualisering af relevans og impact

"Impact" eller "samfundsmæssig impact" er nogle af de betegnelser fonde og offentlige puljer til forskningsfinansiering typisk bruger, når de skal sætte ord på de effekter - de ønsker at skabe i samfundet - der rækker ud over publicering og anden akademisk impact. "Relevans" bruges sjældnere, og der skelnes ikke skarpt mellem "impact" og "relevans", da brugen af begreberne blandt fonde, puljer og andre aktører ikke er ensartet. Relevans og impact er altså *kontekstuelle* begreber, som forskningsråd, fonde, myndigheder og universiteter fokuserer alt efter deres interesse, mandat og formål. Blandt de væsentligste tendenser hvad angår fonde, puljers og evalueringsprogrammers impact-arbejde finder vi:

Programmer og metoder til at evaluere den samfundsmæssige relevans og impact af forskning

- Evaluering af forskningsimpact kan overordnet set foregå ex ante eller ex post (eller både-og). Ved ex ante-evaluering vurderes inden forskningen sættes i gang, hvorvidt de tilsligtede resultater er sandsynlige og hvor omfangsrige, de vil være. Ex ante-redskaber (fx impact planning) har til hensigt tidligt at stimulere impact gennem indtænkning i forskningsdesign. Ex post-evaluering (ofte kvantitativ) har dog hidtil været dominerende, i hvert fald under offentlige programmer hvor "accountability" er væsentlig.
- Det mest omtalte evalueringsprogram af universiteters impact-arbejde er det engelske og stærkt datadrevne Research Excellence Framework (REF), hvis definitioner, metoder og incitamentsmodeller har virket både som inspiration og afskrækkelse blandt øvrige aktører. REF forbindes oftest med en kvantitativ (ex post) tilgang; måske en smule uretfærdigt, da modellen i et vist omfang også rummer kvalitativ evaluering.
- Der er fortsat generelt øgede krav til at tænke relevans og impact ind i ansøgnings- og afrapporteringsfasen. Der har dog været en bevægelse væk fra en positivistisk tilgang (lineær proces fra viden til brug; kvantitative vurderinger) til et perspektiv, der tager højde for impact som et resultat af dynamiske interaktioner og fælles indsatser mellem flere aktører (med et bredere evaluerings- og stimuleringspektrum, der både trækker på kvalitativ og kvantitativ vurdering).
- Den danske og skandinaviske tilgang synes i stigende grad at fokusere på ex ante vejen til impact (fx understøttet af kvalitative case studies) i stedet for blot ex post *impact som outcome*.

Forskningsrelevans gennem finansieringsmuligheder med fokus på store samfundsudfordringer

- Tendens til, at almennyttige fonde i Danmark orienterer sig mod at skabe større social værdi af donationer ved at fokusere dem på strategisk udvalgte områder, fremfor kun at uddele gennem bred, almennyttig gavegivning (bevægelse fra ansøgningsfreven filantropi mod engageret filantropi).
- En parallel bevægelse kan ses blandt mandatet for offentlige puljer, hvor Innovationsfonden og for nylig også DFF støtter tematisk forskning på baggrund af et politisk defineret katalog (FORSK2025) over dominerende, danske samfundsudfordringer – Nye teknologiske muligheder, Grøn vækst, Bedre sundhed samt Mennesker og samfund. EU Horizon 2020/Europe gør det samme i europæisk kontekst og ud fra tilsvarende politiske prioriteringer af de samfundsmæssige udfordringer.
- Ønsket om *samskabelse* er en stærkt dominerende tilgang blandt en lang række store og små fonde, hvor fondene er begyndt at tage en meget direkte og synlig rolle ift. at skabe samarbejde mellem kommune, stat og civilsamfundsorganisationer.
- Flere fonde kobler (forsknings)finansiering med de 17 Verdensmål.

Fonde og puljers nuværende krav til forskere vedr. impact

Fondenes nuværende krav kan forenklet kategoriseres som følgende:

1. **"Impact planlægning"** – impact/relevans i planlægningen af forskningsprojektet
Eksempler: Industriens Fond, Innovationsfonden, m.fl.
2. **"Potentialet"** – (forventet) impact/relevans beskrives i ansøgningen
Eksempler: EU Horizon 2020, Danmarks Frie Forskningsfond, Carlsbergfondet, m.fl.
3. **"Den gode fortælling"** – impact/relevans afrapporteres
Eksempler: Novo Nordisk Fonden, Carlsbergfondet, m.fl.

1. Impact planlægning – impact/relevans i planlægningen af projektet

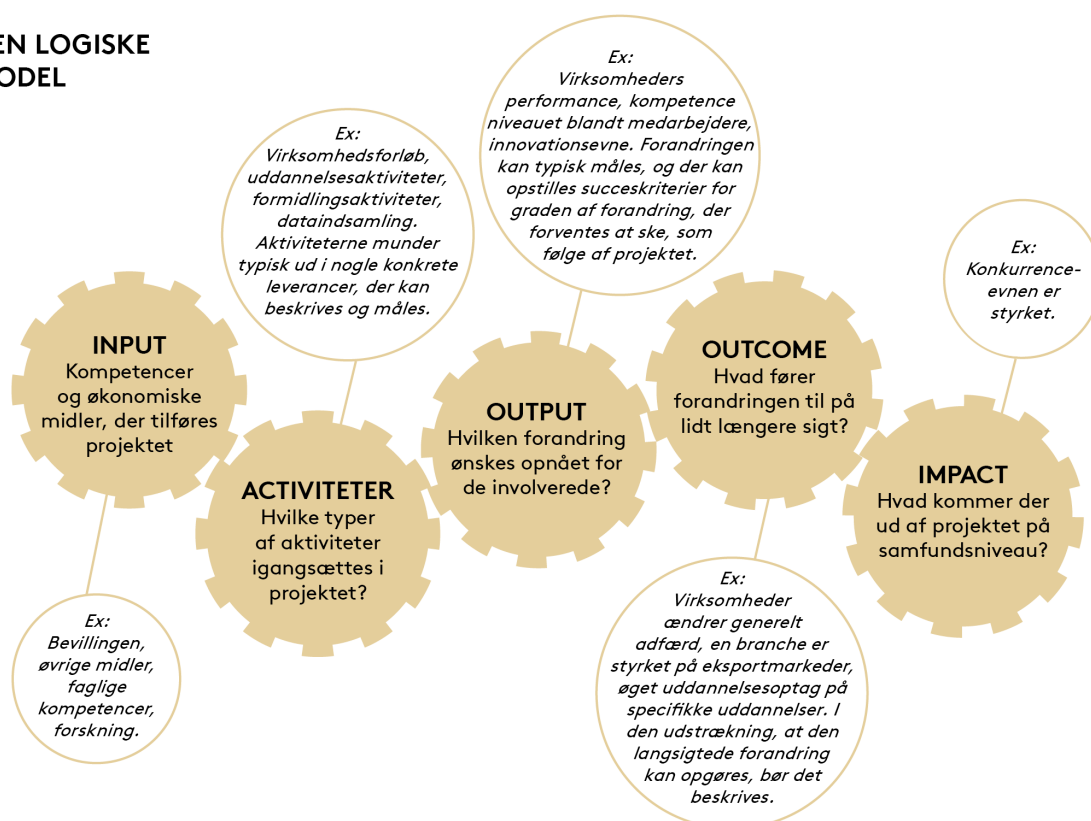
Industriens fond

Fonden er optaget af at igangsætte aktiviteter, der på forskellig vis styrker dansk erhvervslivs konkurrenceevne. Når Fondens bestyrelse bevilliger et projekt, er Fonden altid optaget af, at projektets resultater bliver synlige, så erfaringer fra projektet kan videreformidles til gavn for flest mulige aktører i målgruppen.

Det betyder, at der i projektudformningen vil være et fokus på at beskrive den ønskede forandring, og hvordan ansøger søger at skabe den ønskede forandring. Kravet til evaluering omhandler således såvel den konkrete projektudførelse i relation til fremdrift og økonomi, som en vurdering af om aktiviteter og indsatser har den tilsligtede effekt, og om andre kan lære af dette.

Ansøger forventes at bruge den kausale "logiske model" som en begrebsramme til udarbejdelse af en effektevalueringstrategi (uddybning [her](#)):

DEN LOGISKE MODEL

2. "Potentialet" – impact/relevans i ansøgningen

Carlsbergfondet

Det er Carlsbergfondets ønske, at de forskere, som fondet støtter, er opmærksomme på forskningens nytteværdi for samfundet. De anvender i denne forbindelse begrebet *Scientific Social Responsibility* – eller SSR (en parallel til virksomheders arbejde med CSR).

Fondet håber med SSR at kunne imødegå den skepsis og det pres, der fra samfundets og politikeres side undertiden lægges på forskningen, når det kræves, at forskningen i højere grad er med til at opfylde politiske mål, der på kort sigt fører til løsninger og vækst.

Carlsbergfondet opfordrer alle ansøgere til allerede i ansøgningsfasen at reflektere over samfundsnytten af deres forskningsprojekt - hvordan deres forskning bidrager til samfundets udvikling – og lokalt eller globalt kan være med til at løse verdenssamfundets udfordringer.

Horizon 2020/Horizon Europe

Evaluatorerne bedømmer om projektet bidrager med den impact, som EU forventer (innovation), og hvilken kvalitet dine planer har, for at opnå den specifikke impact. Hvad er tidsperspektiverne og barriererne på den korte og lange bane? Fx er de centrale brugere med i konsortiet, eller blot løseligt tilknyttede? Hvordan vil forskere kommunikere med forskellige grupper?

Danmarks Frie Forskningsfond

DFF beder i deres hovedopslag om, at ansøger i projektbeskrivelsen beskriver "videnskabelige og eventuelt samfundsmæssige perspektiv og relevans and relevance" i ansøgningen. Den *eventuelle* forventning om samfundsmæssig relevans er selvfølgelig omsat til et ufravigeligt krav i deres tematiske opslag, samtidig med at de primære krav til forskningshøjden ikke er slækkede her.

3. "Den gode fortælling" - impact i afrapporteringen

Carlsbergfondet

Ved projektafslutning skal bevillingshaver aflægge faglig rapport, hvori de bliver bedt om at reflektere over spørgsmålet: "Hvad er den potentielle samfundsmæssige nytteværdi af projektet?"

Langt de fleste grundforskningsprojekter Carlsbergfondet støtter, har en meget lang tidshorizont (og fører ikke nødvendigvis til umiddelbar værdi og fremgang for samfundet), og netop derfor er det vigtigt at reflektere over hvilke resultater, der er opnået i projektet, hvad de vigtigste landvindinger er, og hvordan de på længere sigt kan bidrage til værdiskabelse i samfundet.

Novo Nordisk Fonden

Novo Nordisk Fonden udvikler pt. sammen med andre fonde en digital platform, der vil give fonde mulighed for at indsamle data vedr. afrapportering af impact på en ensartet måde på tværs af fonde og organisationer. Data, der på sigt kan give viden om resultater og impact og muliggøre mere transparens og vidensdeling. Ikke bare med tal og procenter, men med foto, video, gode historier – og bl.a. synliggøre, hvordan de enkelte initiativer støtter op om FN's Verdensmål. Platformen er udviklet med støtte fra Novo Nordisk Fonden, LEO Fondet, KR Foundation, Ole Kirk's Fond og Lauritzen Fonden (læs mere [her](#)).

Øvrige fonde

Novo Nordisk Fonden var vært ved seminaret "Den gode afrapportering – alternative strategier for vurdering af impact og opsamling af data" den 11. september 2019, hvor platformen blev præsenteret for 40 danske fonde (læs mere [her](#)). Disse deltagende fonde (de er listet nedenstående) er en klar indikator på, at et meget stort antal af de centrale forskningsfonde aktivt arbejder med/interessere sig for impact og impact-rapportering, se næste side:

Augustinusfonden	Kavlifondet
Aage og Johanne Louis-Hansens fond	KFI Erhvervsdrivende Fond
Aase og Ejnar Danielsens Fond	Knud Højgaards Fond
Bikubenfonden	Kraks Fond
Bitten og Mads Clausens Fond	KR Foundation
Carlsbergfondet	Lauritzen Fonden
COWIfonden	LEO Fondet
Danmarks Frie Forskningsfond	Lilkeborgfonden
Den Danske Maritime Fond	Lundbeckfonden
Det Obelske Familiefond	Nordea-fonden
Egmont Fonden	Novo Nordisk Fonden
Familien Hede Nilsens Fond	Nykredits Fond
Fonden af 20 december	Otto Mønstedts Fond
Fonden Syddanske Forskerparker	Rambøll Fonden
Frederiksbergfonden	Realdania
Helsefonden	Spar Nord Fonden
Heinrich og Laurine Jessens Fond	Sydbankfonden / Trelleborgfonden
Hempel Fonden	Trygfonden
Human Act Foundation	Velliv Foreningen
Industriens Fond	Villum Fonden

Bilag D

Til videre inspiration:

Carlsbergfondet, <https://www.carlsbergfondet.dk/da>
Danmarks Frie Forskningsfond (DFF), <https://dff.dk>
Danmarks Grundforskningsfond, <https://dg.dk>
European Research Council, <https://erc.europa.eu>
Forskningsbarometer 2018, <https://ufm.dk/publikationer/2018/forskningsbarometer-2018>.
Horizon Europe, https://ec.europa.eu/info/horizon-europe-next-research-and-innovation-framework-programme_en
Innovationsfonden, <https://innovationsfonden.dk/da>
Research Excellence Framework (REF), <https://www.ref.ac.uk>

Mie Augier and James G. March, "The Pursuit of Relevance in Management Education", *California Management Review* 49/3, 2007.
Simon Bastow, Patrick Dunleavy & Jane Tinkler, *The Impact of the Social Sciences: How Academics and Their Research Makes a Difference*. SAGE, 2014.
Asit K. Biswas & Julian Kirchherr, "Prof, no one is reading you." *The Straits Times*, 11. april 2015.
Dana Boyd, "Why Social Science Risks Irrelevance," *The Chronicle of Higher Education*, 24. juli 2016.
Cornelia Dean, "Groups Call for Scientists to Engage the Body Politic," *New York Times*, 8. august 2011.
Michael Desch, *Cult of the Irrelevant: The Waning Influence of Social Science on National Security*. Princeton University Press, 2019.
John Dreijmanis & Gordon C. Wells, *Max Webers Complete Writings on Academic and Political Vocations*. Algora, 2007.
Daniel W. Drezner, "What Nick Kristof Doesn't Get About the Ivory Tower," *Politico*, 21. februar 2014.
Johan Eriksson & Bengt Sundelius, "Molding Minds That Form Policy: How to Make Research Useful," *International Studies Perspectives* 6, 2005.
Abraham Flexner, "The Usefulness of Useless Knowledge," *Harpers*, no 179, June/November 1939.
Francis T. Gavin, "History and Policy," *International Journal* 63/1, 2007-8.
Alexander George, *Bridging the Gap: Theory and Practice in Foreign Policy*. USIP, 1993.
Nicholas Kristof, "Professors, We Need You," *New York Times*, 15. februar 2014.
Alexander H. Leighton, *Human Relations in a Changing World: Observations on the Use of the Social Sciences*. EP Dutton, 1949.
Jill Lepore, "The New Economy of Letters," *The Chronicle of Higher Education*, 3. september 2013.
Karl Mannheim, *Ideology and Utopia*. Routledge, 1949.
Marie Louise Mors, Keld Laursen & Gabriel R.G. Benito, "Forskning skal være god for at være relevant," *Berlingske Tidende*, 22. february 2018.
Poul Erik Mouritzen, Niels Opstrup & Pernille Bak Pedersen, *En fremmed kommer til byen. Ti år med den bibliometriske forskningsindikator*. SDU Forlag, 2018.
Joseph Nye, "Scholars on the Sidelines," *Washington Post*, 13. april 2009.
Robert D. Putnam, "The Public Role of Political Science," *Perspectives on Politics*, 1/2, 2003.

Syddansk Universitet
Det Samfundsvidenskabelige Fakultet

Telefon: +45 6550 2200
office@sam.sdu.dk

www.sdu.dk/sam